

VALLUM

PROIECTARE ȘI CONSULTANȚĂ ÎN DOMENIUL ARHITECTURII ȘI URBANISMULUI

FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY – SZÉKELYVARSÁG OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN - VĂRȘAG

Megrendelő / beneficiar:

Hargita Megye – Hargita Megye Tanácsa
Județul Harghita – Consiliul Județean Harghita

2011. august - septembrie

Studiu: Ocrotirea și conservarea imaginii satului harghitean 1 / 10

PAGINA DE TITLU

CÍMLAP

Denumire proiect:	ELABORARE STUDIU PENTRU PROGRAMUL: OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGITEAN
Tervmegnevezés:	HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: TANULMÁNY
Amplasament:	județ Harghita, com. Vărșag, sat Vărșag
Helyszín:	Hargita megye, Székelyvarság község, Székelyvarság falu
Beneficiar:	Consiliul Județean Harghita
Megrendelő:	Hargita Megye Tanácsa
Coordonator proiect:	SC. Vallum SRL, Miercurea Ciuc, arh. Korodi Szabolcs
Tervkordinátor:	Vallum építésziroda, Csíkszereda, arh. Korodi Szabolcs
Specialiști RUR / Urbanista szakértők:	arh. Tövissi Zsolt, arh. Köllő Miklós, arh. Korodi Szabolcs, arh. Gergely Attila
Specialiști DMI / Műemlékvédelni szakértők:	arh. Tövissi Zsolt, arh. Köllő Miklós, arh. Korodi Szabolcs,
Elaborator studiu / Tanulmány készítője:	Sc Vallum Srl, Miercurea Ciuc / Csíkszereda
Proiectanți / Tervezők:	arh. Korodi Szabolcs arh. Gergely Attila arh. Pongrácz Eszter arh. Biró Katalin ing. Oláh Mónika ec. Márton Melinda
Nr. proiect / Tervszám:	302/ 2011
Data / Dátum:	08-09. 2011.
Faza / Tervfázis:	Studiu / Tanulmány

BORDEROU GENERAL ÖSSZEZŐÍV

Piese scrise

Pagina de titlu, lista de semnături / Címlap

Borderou / Összegző ív

Memoriu / Műleírás

Reglementări / Szabályzó

Tabelul Valorilor / Értékelő táblázat

Fișe de inventar / Értékelő adatlapok

Piese desenate

Plan de încadrare / Betájolási rajz

Plan de situație / Helyszínrajz

Hărți militare vechi / Régi katonai térképek

ELABORARE STUDIU PENTRU PROGRAMUL: OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGITEAN

HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: TANULMÁNY

Memoriu – sat Vărșag, com. Vărșag Műleírás – Székelyvarság falu, Székelyvarság község

1. Obiectul Studiului

Studiul de față are ca obiectiv identificarea elementelor cu valoare, care contribuie la imaginea tradițională a satului Hargitean. De asemenea dorește elaborarea unei reglementări pentru ocrotirii valorilor arhitecturale, care să stea la baza elaborării planurilor urbanistice de orice fel. În urma studiului s-a inventariat cadrul construit al localității: casă, șură, anexe gospodărești, poartă, gard, imagine stradală. S-a întocmit o bază de date, ce categorizează fondul construit după tip, caracter și starea acestora. Pentru elemente importante d.p.d.v. arhitectural s-au întocmit foi de proprietăți, pentru o evidență mai clară asupra valorilor.

A tanulmány célja, hogy felmérje a település épített állományát és egy olyan szabályzót állítson össze, ami egyaránt védi az építészeti értékes környezetet és hagyományos faluképet. Leltár készül a település jelenlegi állapotáról számba veszik a meglévő értékeket, épületeket, olyan településszerkezeti és utcakepi elemeket, amelyeknek megőrzése különösen fontos. Egy adatbázisba sorolódnak és értékelődnek az épületeket, portákat, kapukat, kerítéseket, gazdasági épületek illetve az értékes utca és faluképet alkotó összes elemek típus, jelleg és állapot szerint. Így átláthatóvá válik a falu építészeti érték állománya.

2. Descrierea localității

Satul Vărșag aparține de comuna cu aceeași nume, și este singura localitate a teritoriului administrativ. Satul se învecinează la Nord cu comuna Joseni și Ciumani, la Est cu Suseni și Zetea A Sud cu Dealu și Lupeni iar la Vest cu Corund și Praid.

Vărșag este comuna cu cea mai mare teritoriu intravilan din județul Harghita. Acest lucru se dezvoltării spațiale specifice, de gospodării izolate și împrăștiate pe trei depresiuni despărțite de două văi.

În urma studiului am urmărit realizarea unei inventar al cadrului construit.

Teritoriul localității este bogat în rețea hidrologică, de aici izvorăște Târnava Mare la o altitudine de 1441 m.

Localitatea s-a consacrat ca fiind țărâmul șindrilei.

Hargita megye legnagyobb szóránnytelepülése, amely kb. 77 km²-en a Nagy-Küküllő forrásvidékén fekszik. Részei: a Központ, Varságtisztása, Bolygóbükke, Forrásköze, Sólyomköpataka, Nagykúpataka, Bagzos és Küküllőtelep.

Jellegzetes erdélyi magyar hegyi szóránnytelepülés. Székelyudvarhelyről északra fekszik és a környék legmagasabb szintjén fekvő település, a varsági fennsík. Területe a görgényi havasok déli részének két kitörés központja: a Somlyó, részletezve a Nagy-Somlyó – 1575 m és a csomafalvi Délhegy – 1695 m, ezek déli előterében kialakult vulkáni törmelékekből felépülő fennsík.

Székelyvarság északon Gyergyóalfalu és Csomafalva községgel (a Nagy-Küküllő fejenél) keleten Zetelakával (Küküllő tanyabokorral), délen Oroszhegygel és Farkaslakával míg nyugaton Korond és Parajd községgel határos.

A tanulmány során igyekeztünk egy átfogó épített környezeti katasztert összeállítani. Ehez társult a környezeti elemek kiértékelése is.

3. Dezvoltarea arhitecturală și caracteristi urbanistice

3.1. Structura și tipul localității

Localitatea are cel mai mare teritoriu intravilan din județ. Specificul acesteia constă în dezvoltarea spațială a localității. Satul are un mierz compact unde se află funcțiunile administrative ale localității. Aici loturile sunt în special perpendicular sau puțin oblic pe frontul stradal, alcătuind o formă alungită în direcția Sud-Nord.

În afară de acesată zonă a centrului, satul se desfășoară pe trei depresiuni, care sunt împărțite între ele de două văi. Pe aceste forme geografice, localitatea s-a dezvoltat rarefiat, gospodăriile sunt izolat construite și formează un aglomerat, legate între ele cu drum de câmpie, ce seamănă cu o plasă de paianjen.

Gospodăriile de obicei au o curte interioară curată și una murdară cu anexele gospodărești. În jurul casei și a curților, se află una, două sau trei grădini concentrice. Grădinile din exterior se învecinează între gospodării.

Astfel Imaginea satului se formează din, mediul natural aproape sălbatic și neatins, și gospodării izolate, la sute de metri distanță între ele, pe toată suprafața depresiunii Vârșagului. Această imagine aparte și unică este caracteristic pentru această localitate.

Localitatea s-a dezvoltat și de-lungul văilor, ce despart depresiunile. În unele zone, găsim gospodării tradiționale, dar în aceeași timp, construcțiile noi, mai ales case de vacanță aici au apărut cel mai frecvent.

Trama stradală a localității se compune din drumurile de-lungul vailor, două axe majore în direcția Sud-Nord (valea Târnavei Mari, și pâraului Vârșag), și o axă în direcția Est-Vest. Din aceste axe se ramifică drumurile de câmp ce înțesează depresiunile.

Székelyvarság Hargita megye egyik legnagyobb kiterjedésű szorvány települése.

A tanyák a Székelyvarsági medence teljes területét behálózják. A tájképet jellegzetesen meghatározza a tanya magányossága a természet közelségében.

A tanyát egy, kettő vagy három külső kert övezi, amely közepén található az épületegységek. A tiszta udvar köré csoportosulnak a lakó épületek (regi és új) és az ezt kiszolgáló egyéb épületek, a gazdasági udvar pedig a gazdasági épületek. A tanyavilág utcahálózatát hálózhoz hasonló mezei utak alkotják.

A falu központja a tömbösen kialakult részen alakult ki. Itt található a templo, községháza, kultúrház, iskola stb. A település e részén tömör fésű szerkezetű telekkiosztást találtunk.

A térségre sűrű vízhalózlat jellemző, területén ered a Nagy Küküllő, ami mentén kialakuló völgy és a Varság patak völgye három részre osztja a fensikont. A völgyekben ritkábban, de szintén megtalálhatóak a tanyára jellemző életforma, viszont itt a leghangsúlyosabb az új épített környezet behatolása a hétvégi nyaralók számottevő megjelenése.

3.2. Clădiri de locuit și clădiri publice

Au fost numărate 785 de case și clădiri publice, care au fost clasate în următorul fel:

A – casă simplă tradițională țărănească

B – casă tradițională țărănească cu prispă mai înstărită

C – casă construită între anii `60-as, `70, care mai păstrează scara satului

D – construcții noi, stridente, care ies din scara satului

E – clădiri cu valoare sporită, înstărită, clădiri publice

Categoriile enumerate mai sus au fost împărțite după caracter, cele originale, cu intervenție bună li nepotrivită, de asemenea după stare, cele în stare bună, părăsită și ruină.

40% - din punct de vedere a imaginii satului clădiri valoroase în stare bună sau cu posibilitate de reabilitare A, B, E, 41 la număr.
41% - din punct de vedere a imaginii satului clădiri neutre, categoria C;
18% - clădiri stridente, D
3% - clădiri valoroase, fără posibilitate de reabilitare, restaurare sau care au suferit intervenții majore.

Am analizat vegetația pe parcelele studiate, și le-am împărțit în trei categorii:

2%- fără vegetație
47%- vegetație normelă
51%- vegetație abundentă

A 785 **házat**, középületet a következő besorolás szerint osztályoztuk:

A – egyszerű paraszt házak

B – módos, tornácos paraszt házak

C – a '60-as, '70-es években épült jellegtelen, de még a falu léptékét tartó épületek

D – új és kirívó, a faluképbe semmiképp sem illő épületek

E – kiemelt értékű, módos lakóépületek, kúriák, középületek

A fenti kategóriakon belül jellegük szerint megkülönböztettük az eredeti, jó vagy rossz beavatkozáson átesett épületeket. Továbbá feljegyeztük, hogy jó, elhagyott vagy romos állapotban vannak.

40% - a falukép szempontjából egyértelműen értékes és még használható vagy javítható A, B és E kategóriájú épületek, szám szerint kb. 318,

41% - a falukép szempontjából semleges C kategóriájú házak, sz'm szerint kb. 325

18% - az egyértelműen zavaró épületek, D

3% - az értékes, de menthetetlen, vagy visszafordíthatatlanul átalakított épület.

Elemztük a növényi környezet milyenségét is. A füves terület és a fák száma alapján megkülönböztettük a sivár telkeket, a kevés növényzettel bírókat, a sok növényzetet felmutató borítottakat. Statisztikailag:

2%-a növényzet nélküli, -

47%-a kevés növényzettel telepített

51%-án van sok és gondozott növényzet.

3.3. Anexe gospodărești – Șură, șopron, bucătării de vară, cuptor, WC de lemn, grajduri, fântâni, stup de albine, vegetație

S-au numărat 467 de sure. Pe categorii, acestea există în următoarele procente:

45% - A – 212 buc. Șure în întregime din bârne de lemn

7% - B – 34 buc. Șure din bârne de lemn cu părți construite din piatră sau cărămidă

2% - C – 8 buc. Șure din piatră sau cărămidă

44% - D – 206 buc. Clădiri fără valoare

Dintre acestea din punct de vedere al imaginii satului sunt în stare bună sau cu potențial de reabilitare în formă tradițională sun 95 de buc, respectiv 20%

În sat se pot găsi 256 de șopronuri. Alte anexe gospodărești se găsesc în număr de 373, aproximativ pe 56% dintre parcele.

Fântânile sunt un element caracteristic a gospodăriilor. În total s-au numărat 26 buc. Se împart pe categorii în următorul fel:

15% - BK – 5 buc. fântână cu roată,

24% - BG – 8 buc. fântână cu cumpănă,

61% - C – 20 buc. fântână fără carater, din inel de beton

0% - D – 0 buc. Fântână forată, cu bară de fier, bază din beton

Fântâni încă cu șansă de reabilitare corespunzătoare sunt în număr de 4, celelalte au suferit modificări majore.

S-au numărat în total 92 de cuptoare, cea ce înseamnă, că acestea există pe aproximativ 14% din gospodării. Starea și calitatea lor diferă.

În total există 467 veceuri din lemn, aproximativ două la câte o gospodărie.

Pe teritoriul localității funcționează o moară de apă, în zona Küküllő. Au existat mai multe, dar ori au dispărut, ori nu mai sunt în funcțiune.

A faluban 467 **csúrt** számláltunk. Ezek kategóriánként a következő arányban fordulnak elő:

45% - A – 212 drb. borona falas csűr,

7% - B – 34 drb. borona falas csűr, kő vagy téglá istálló beépítésével,

2% - C – 8 drb. kő vagy téglá csűr

44% - D – 206 drb. jellegtelen, értéktelen épület.

Ezekből a falukép szempontjából meghatározó, jó állapotú, vagy visszafordítható módosításokat szenvedett 95, azaz 20%.

A faluban még található 256 **szín**, 10 portánként kb. 3. Az egyéb **gazdasági épületek** száma 373, azaz a telkek 56%-án van ilyen.

A **kutak** meghatározó elemei egy portának. Összesen 33 darab bármilyen kutat találtunk, több mint három telekre jut egy. Ezek eloszlása a következő:

15% - BK – 5 drb. kerekés kút,

24% - BG – 8 drb. gémes kút,

61% - C – 20 drb. jellegtelen, többnyire beton gyűrűs kut,

0% - D – 0 drb. fűrt, fém rúdra szerelt csörlős, lezárt nyílású, beton alapú kut.

A még felújítható, javítható kerekés és gémes kutak száma kb. 4, a többi visszafordíthatatlan elváltozást szenvedett, vagy a teljes megsemmisülés szélén áll.

A portákon összeszámoltuk a bármilyen kivitelű udvari **kemencéket** is. Ezek száma 92, azaz a telkek 14%-án található ilyen. Állapotuk és minőségük nagyon változó.

A háztartásokhoz jelenleg 467 **kerti WC** tartozik. Nagyjából minden két telekre jut egy.

A településen több **malom** is működött, többnyire Küküllő területén. Egy részük eltűnt, egy működő állapotban van.

3.4. Componente ale imaginii stradale – Poartă, gard

S-au numărat 667 de porți, pe următoarele categorii:

20% - A - 116buc. Poartă simplă din lemn,

24% - B1 - 140 buc. Poartă preponderent cu soclu de piatră, cu trei stâlpi de lemn, rareori din piatră, cu deschidere mică și mare, cu scânduri verticale și ornamente simple.

9% - B2 - 53 buc. Porți acoperite, cu stâlpi de lemn sau piatră, acoperit parțial sau în întregime

3% - B3 - 16 buc. Poartă secuiască, în generați nouă

37% - C – 215 buc. Poartă ce păstrează forma porții B1, dar cu alte materiale, preponderent cu stâlpi metalic

6% - D – 33 buc. Porți stridente, decorate în exces, uneori în întregime din metal

1% - E – Poartă arcuită din cărămidă

Dintre acestea în stare bună și cu caracter original sau cu potențial de reabilitare – A, B, E – sunt în 27%

Gardurile urmăresc caracterul porților. În total 90 de gospodării au garduri care au putut fi clasate:
51% - A – 342 buc. Gard simplu din lemn,
22% - B – 150 buc. Gard cu scânduri verticale, uneori cu soclu de piatră, cu elevație din piatră, preponderent cu stâlpi de lemn și cu închidere orizontală din scândură de lemn.
21% - C- 145 buc. Gard ce urmărește forma gardurilor de tip B, dar cu materiale diferite, cu elevație de piatră decorativă, cu stâlpi metalice, cu placat cu tablă.
4% - D – 25 buc . Porți stridente, decorate în exces, uneori în întregime din metal și tablă
1% - E – 5 drb. Gard din piatră tencuită sau în întregime din piatră
Dintre acestea în stare bună și cu caracter original sau cu potențial de reabilitare – A, B, E – sunt în 37%, 249 buc.

A **kapuk** változatos képet mutatnak. Összesen 580-at sikerült összeszámolni, a következő eloszlásban:
20% - A - 116 drb. egyszerű fa kapu,
24% - B1 – 140 drb. többnyire kő alapú, néha kerékvetős, három fa sasos kapu, ritkán kő sassal, kis és nagy nyílóval, egyszerű függőleges deszka borítással, minimális díszítéssel – ez lenne a jellemző csíkszentimrei kapu,
9% - B2 -53 drb. átfödéses kapu, fa vagy kő sassal, részlegesen vagy teljes födéssel,
3% - B3 - 16 drb. székelő kapu, nem jellemző, többnyire újak,
37% - C – 215 drb. a B1-es kapuk formáját őrző, de anyagában már eltérő kapu, többnyire a sasok fém csőből vannak,
6% - D – 33 drb. kirívó, túldíszített, néha teljesen fémből készített kapuk,
1% - E – íves vakolt téglakapuk.
Ezek közül meghatározó, jó állapotban levő, vagy még javítható – A, B, E – 159 drb, azaz 27%.

A **kerítések** a kapukhoz igazodnak. Összesen 667 portán találtunk értékelhető.
51% - A – 342 drb. egyszerű fa kerítés, néha változatos kialakításban,
22% - B – 150 drb. függőleges deszkázott kerítés, néha kis kő lábazattal, kő sas alapokkal, többnyire fa sasokkal és hevederekkel, diszkrét vízszintes záró deszkával, borítással,
21% - C- 145 drb. a B kategória vonalvezetését követő, de anyagában már részben átalakított kerítés, díszesebb kő lábazattal, fém sasokkal, bádoggal borítással stb.
4% - D – 25 drb. kirívó, túldíszített kerítés, néha teljesen fémből, bádoggal,
1% - E – 5 drb. vakolt kő vagy téglakerítés.
A falukép szempontjából fontos, jó állapotú, vagy visszafordítható változást szenvedett A, B, és E kategóriájú 37%, 249 drb.

4. Monumente istorice și situri arheologice clasate

HR-I-s-B-12718 Cetatea Tartód - mamelon izolat la confluența dintre târnava Mare și Tartod
- sec. XIII, Epoca medievală timpurie

5. Propuneri pentru protecție locală

5.1. Lista clădirilor propuse pentru protecție locală

- nr. 12 - casă de locuit, șură, gard, poartă, ház, csűr, kerítés, kapu
- nr. 22A - șură, csűr
- nr. 28 - casă de locuit, șură, ház, csűr
- nr. 33 - casă de locuit, ház
- nr. 48 - casă de locuit, șură, ház, csűr
- nr. 50 - șură, csűr
- nr. 57 - casă de locuit, ház
- nr. 73 - șură, csűr
- nr. 75 - casă de locuit, ház
- nr. 78 - poartă, kapu
- nr. 83 - șură, csűr
- nr. 90 - gard, kerítés

- nr. 93 - casă de locuit, casă servitori, șură, anexă gospodărească, ház, cselédház, csűr, gazdasági épület
nr. 94 - șură, csűr
nr. 96 - șură, csűr
nr. 99 - combină veche, fierăstrău mișcat de apă, régi cséplőgép, vízzel hajtott fűrész
nr. 107 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 108 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 109 - șură, csűr
nr. 110 - șură, csűr
nr. 111 - șură, csűr
nr. 120 - casă de locuit, ház
nr. 124 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 125 - șură, csűr
nr. 132 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 133 - șură, csűr
nr. 137 - casă de locuit, ház
nr. 141 - șură, csűr
nr. 151 - casă de locuit, ház
nr. 152 - șură, csűr
nr. 152 - șură, șopron, csűr, szín
nr. 160 - casă de locuit, ház
nr. 164 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 170 - șură, csűr
nr. 171 - casă de locuit, ház
nr. 174 - casă de locuit, ház
nr. 179 - șură, csűr
nr. 181 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 182 - casă de locuit, ház
nr. 183 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 196 - șură, csűr
nr. 208 - poartă, kapu
nr. 209 - casă de locuit, ház
nr. 211 - grădiniță, ovoda
nr. 233 - casă de locuit, ház
nr. 238 - șură, csűr
nr. 245 - casă de locuit, ház
nr. 250 - casă de locuit, ház
nr. 257 - casă de locuit, ház
nr. 260 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 294 - casă de locuit, șură, ház, csűr
nr. 304 - casă de locuit, ház
nr. 307 - casă de locuit, ház
nr. 312 - poartă, kapu
nr. 314 - șură, csűr
nr. 315 - casă de locuit, ház
nr. 320 - casă de locuit, ház
nr. 327 - casă de locuit, ház
nr. 328 - atelier fierar, kovács műhely
nr. 338 - casă de locuit, poartă, ház, kapu
nr. 339 - casă de locuit, ház

- nr. 346 - poarta și cruci de piatră cimitir, temető kapu és kő fejfák
- nr. 348 - casă de locuit, ház
- nr. 349 - casă de locuit, ház
- nr. 365 - fosta moară, volt malom
- nr. 391 - casă de locuit, ház
- nr. 407 - casă de locuit, șură, ház, csűr
- nr. 414 - casă de locuit, șură, ház, csűr
- nr. 416 - șură, csűr
- nr. 428 - poartă, kapu
- nr. 429A - șură, csűr
- nr. 440 - șură, csűr
- nr. 441 - casă de locuit, ház
- nr. 445 - șură, csűr
- nr. 451 - casă de locuit, șură, ház, csűr
- nr. 453 - casă de locuit, poartă, ház, kapu
- nr. 471 - poartă, kapu
- nr. 475 - șură, csűr
- nr. 478 - casă de locuit, poartă, ház, kapu
- nr. 492 - casă de locuit, ház
- nr. 495 - casă de locuit, șură, ház, csűr
- nr. 499 - moară, malom
- nr. 526 - șură, csűr
- nr. 532 - casă de locuit, ház

5.2. Lista gospodăriilor, parcelelor pentru protecție locală

- nr. 12 - gospodărie, porta
- nr. 28 - gospodărie, porta
- nr. 48 - gospodărie, porta
- nr. 61 - gospodărie, porta
- nr. 93 - gospodărie, porta
- nr. 124 - gospodărie, porta
- nr. 193 - gospodărie, porta
- nr. 209 - gospodărie, porta
- nr. 294 - gospodărie, porta
- nr. 304 - gospodărie, porta
- nr. 307 - gospodărie, porta
- nr. 315 - gospodărie, porta
- nr. 338 - gospodărie, porta
- nr. 346 - cimitir, temető
- nr. 407 - gospodărie, porta
- nr. 478 - gospodărie, porta
- nr. 532 - gospodărie, porta

Întocmit:

arh. Korodi Szabolcs
arh. Pongrácz Eszter